

fornii. Obě prezentace byly zaměřeny na ukázkou možnosti, jež legislativnímu procesu nabízí XML Markup. Velkou pozornost upoutaly zejména demonstrace v současnosti vyvíjených viewsync editorů legislativních textů.

Přestože byl program letní školy, jak ostatně vyplývá z předchozího textu, mimořádně náročný a volného času příliš nezbyvalo, měli jednotliví účastníci možnost seznámit se, jak mezi sebou, tak s vyučujícími, a získat tak cenné mezinárodní kontakty. S ohledem na skutečnost, že komunita lidí zabývajících se právní informatikou je relativně malá, měla i tato stránka LEX Summer-School 2010 mimořádnou hodnotu.

Stejně jako samotná Ravenna, působila i letní škola velmi skromným a přátelským dojmem. Tak jako unikátní ravennské mozaiky, i vysoká kvalita jednotlivých lekcí, skutečnost, že všechny byly vedeny celosvětově uznávanými odborníky, a dokonale zvládnutá organizace celé letní školy, byly velmi příjemným a neočekávaným překvapením.

Umělá inteligence a právo ve městě Beatles

Jaromír Šavelka

Umělá inteligence a její využití v právu jsou jedním z nejdiskutovanějších témat v oblasti právní informatiky vůbec. Představa počítače vybaveného algoritmy potřebnými k řešení těch nejsložitějších právních problémů má totiž bezpochyby svůj půvab a její historie sahá snad tak daleko jako historie samotných počítačů. Sílu tato myšlenka čerpá především z naděje, že by počítač při řešení problémů používal jednoznačné, formálně správné a transparentní postupy, a jeho řešení by tak vždy bylo správné a spravedlivé, oproštěné od jakékoli nahodilosti. Zjištění, že dosažení tohoto cíle je pravděpodobně nemožné, v devadesátých letech minulého století způsobilo značný útlum v oblasti akademického studia umělé inteligence v oblasti práva i aplikaci výsledků tohoto studia do praxe. Naštěstí nedošlo k úplnému opuštění těchto snah. Živým příkladem je činnost nizozemské akademické organizace JURIX,¹ která od roku 1988 organizačně zajišťuje a odborně garantuje pořádání stejnojmenné konference.

1 The Foundation for Legal Knowledge Based Systems [online]. Změněno 13. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.jurix.nl/>.

Letošní ročník konference JURIX² se konal v Liverpoolu, ve Velké Británii, v prostorách Ústavu výpočetní techniky Univerzity v Liverpoolu,³ a to již tradičně v čase předvánočním, konkrétně ve dnech 15.–16. prosince. Současně s hlavní konferencí byly pořádány také dva monotematické workshopy zaměřené na online rozhodčí řízení⁴ a modelování právních případů a právních norem.⁵ Oba se odehrály 14. prosince, tedy den před konáním samotné konference.

Ústředním tématem prvního ze dvou konferenčních dnů byly možnosti využití umělé inteligence při tvorbě a posuzování právní argumentace. Přehnaná očekávání směřující do sféry automatizovaných nástrojů určených k řešení nejrůznějších právních problémů však musela nezbytně zůstat nenaplněna. Zkoumání této oblasti se v současné době totiž nachází v mnohem „ranějším“ stádiu. Celá řada příspěvků se věnovala teoretickým otázkám formalizace právní argumentace, přičemž vycházela z jednoduchého, a patrně správného, předpokladu, že přes mnohdy obtížnou uchovitelnost některých činitelů působících v procesu tvorby a posuzování právní argumentace, jakými jsou například spravedlnost, přiměřenost nebo základní zásady jednotlivých právních odvětví, by v právní argumentaci mělo být možno vyzorovat alespoň některé ustálené vzorce a postupy. Jejich poznání, popis a doplnění by pak mělo vést k vytvoření konzistentních formálních modelů argumentace, které následně mohou být využity ke zvýšení kvality samotné právní argumentace. Právě tyto modely by v budoucnu mohly posloužit jako základ pro konstrukci algoritmů schopných řešit vybrané právní problémy.

S velmi zajímavým příspěvkem na toto téma vystoupil Henry Prakken, který působí jako profesor na Právnické fakultě Univerzity v Utrechtu, a Trevor Bench-Capon, profesor z hostitelské Univerzity v Liverpoolu. Představili důmyslný formální systém určený k posouzení vhodnosti různých možností

2 JURIX 2010 [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://pcwww.liv.ac.uk/~confcsc/Jurix2010.html>.

3 University of Liverpool: Computer Science Department [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.csc.liv.ac.uk/>.

4 6th International Workshop on Online Dispute Resolution (ODR Workshop 2010) [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://idt.uab.es/workshops/ODR2010/>.

5 Proceedings of the Workshop on Modelling Legal Cases and Legal Rules [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.wyner.info/research/Papers/WorkshopLegalCasesProceedings JURIX2010.pdf>.

řešení konkrétní situace v rámci navrženého dvoufázového procesu. V první fázi dojde k ověření toho, zda se jednotlivé možnosti vůbec kvalifikují jako řešení předestřené problému. Ve druhé jsou pak na základě různých kritérií úspěšné varianty ohodnoceny tak, aby mohla být identifikována nejvhodnější možnost.⁶ Že možnosti tvorby formálních modelů argumentace mohou být aplikovány i v prostředí právních principů ukázal příspěvek Michala Araskiewiczze z Právnické fakulty Univerzity v Krakově. V rámci příspěvku byla provedena i praktická demonstrace použití navrženého postupu na skutečném případě střetu práva na svobodu projevu a ochranu osobnosti.⁷ Formální model pro posuzování unesení důkazního břemene představili zase Floris Bex, výzkumný pracovník Argumentation Research Group při Univerzitě v Dundee, a Douglas Walton, vedoucí CRRAR⁸ při kanadské Univerzitě ve Windsoru.⁹

Druhý den bylo téma právní argumentace nahrazeno pragmatictějšími otázkami týkajícími se zejména vyhledávání právních informací, reprezentace právních znalostí či sémantické analýzy právních textů. Zaujal zejména příspěvek Adama Wynera z Univerzity v Liverpoolu a Wima Peterse z Univerzity v Sheffieldu, představující softwarový nástroj umožňující specifický druh anotace soudních rozhodnutí. Rozhodnutí zpracovaná pomocí tohoto nástroje usnadňují zájemci vyhledat pasáže zabývající se určitou tematikou i v případě, že uživatel nedisponuje potřebnými klíčovými slovy. Vyhledávací algoritmus je založen na identifikaci určité kombinace okolností, účastníků a významových vlastností jejich rolí ve vztahu ke zmíněným okolnostem.¹⁰

6 BENCH-CAPON, Trevor; PRAKEN, Henry. A Lightweight Formal Model of Two-Phase Democratic Deliberation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 27 – 36. ISBN 978-1-60750-681-2.

7 ARASKIEWICZ, Michal. Balancing of Legal Principles and Constraint Satisfaction. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 7 – 16. ISBN 978-1-60750-681-2.

8 University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

9 University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

10 BEX, Floris; WALTON, Douglas. Burdens and Standards of Proof for Inference to the Best Explanation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 37 – 436. ISBN 978-1-60750-681-2.

10 WYNER, Adam; PETERS, Wim. Lexical

Prestože tedy v Liverpoolu nebylo možno vidieť inteligentní počítače, jež by do budoucna byly schopny vykonávat alespoň část toho, co je dnes doménou právníků, nelze se zbavit dojmu, že snahy o zkoumání této oblasti jsou v současné době velmi zbytečně přehlíženy. S ohledem na skutečnost, že v našem právním prostředí se jedná o otázky adresované jen velmi sporadicky, podrobnější studium výsledků práce skupiny akademiků sdružujících se právě okolo konference JURIX k nám mohou přinést celou řadu zajímavých a originálních podnětů.

O letnej škole IT-práva v Hanoveri

Martin Husovec¹

Čitateľom tohto časopisu sú už z prvého čísla pomerne známe aktivity Inštitútu pre právnú informatiku Leibnizovej Univerzity v Hanoveri (IRI). Tento inštitút je organizátorom aj ďalších nemekej zaujímavých akcií. Medzi iným, je organizátorom jednej „útulnej“ medzinárodnej letnej školy IT práva

Semantics and Expert Legal Knowledge Towards the Identification of Legal Case Factors. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 127 – 138. ISBN 978-1-60750-681-2.

1 Autor je študentom 5. ročníka Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach a členom občianskeho združenia EISI (eisionline.org). Môžete ho kontaktovať na adrese <http://husovec.blogspot.com>

(IN SITU). Práve tejto letnej škole budú venované nasledovné riadky.

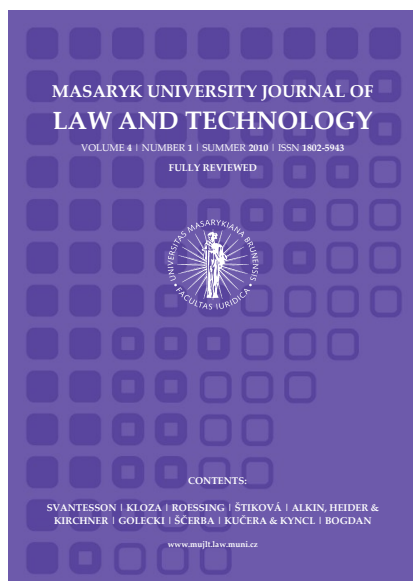
Ak snom každého pedagóga je viesť študentov, ktorí robia viac ako sa od nich očakáva, tak potom práve letná škola IN SITU splnila jeden takýto sen. Zásľuhu na tom má približne 30 študentov z celého sveta, ktorí si mesiac zo svojich letných prázdnin (na prelome júla a augusta) vyhradili pre hlavné mesto Dolného Saska a príjemný letný univerzitný život. Študenti z Brazílie, Nemecka, Grécka, Srbska, Slovenska, Holandska, Kirgistanu a mnohých ďalších zemí, prišli odovzdať skúsenosti z vlastnej krajiny, svoj pohľad na problémy tejto krásnej disciplíny a v neposlednom rade kúsok seba. Za študentov sa tak na mesiac „prezliekli“ okrem „bežných študentov“ aj vysokoškolskí učiteľia, advokáti či európski lobysti. Títo ľudia vytvorili skutočne unikátnu atmosféru, akúsi pridanú hodnotu, ktorú bolo možné badať na študentských prednáškach, premietaní zaujímavých filmov, a tiež vynikajúcich diskusiách.

Samozrejme letná škola nie je len o študentoch, preto sa patrí uviesť aj osobnosti odovzdávajúce svoje vedomosti spoza katedry. Lektormi letnej školy boli zväčša členovia Inštitútu. Za „frontmenov“ letnej školy možno bezváhania označiť profesora Forgó a profesora Metzgera. Ich prednášky sústavne provokovali k najdlhším diskusiám a azda najviac sa zaryli v pamäti. Študenti obecne veľmi oceňovali fakt, že okrem veľmi aktuálnych informácií,

sa im po prvý krát dostávalo aj pohľadu do „organického“ fungovania systému rôznych európskych výzkumných projektov a legislatívneho procesu. Ďalej, ako skutočne napínavé, možno označiť nezvyčajné prednášky Dr. Komaitisa o systéme UDRP pravidiel, či Dr. Hoppeho o právnych problémoch biomedicínskeho výskumu. Prezentácie Dr. Trettera o data retention v Európe a Dr. Krügel o zodpovednosti ISP, boli azda najviac konfrontované s osobnými skúsenosťami participujúcich študentov. A takto by sme mohli pokračovať po zozname ešte niekoľko minút. Ako už možno vidieť, obsahom letnej školy boli na jednej strane „stálice“ technologického práva ako napr. doménové mená, zodpovednosť ISP, softvérové právo a na strane druhej aj veľmi novodobé témy ako sieťová neutralita, biomedicínsky výzkum či data retention.

Ak Vás teda technologické právo baví, letná škola v Hanoveri si Vás určite získa. Bohatý odborný program je navyše veľmi vhodne dopĺňovaný rôznymi výletmi a exkurziami. Formát mesačnej letnej školy je rozdelený do štyroch štúdijných dní a troch oddychových, aj keď pre rok 2011 sa môže formát zmeniť. Študenti totiž svorne žiadali v „odchodovom“ dotazníku ešte viac. Všetci záujemcovia o tento unikátny letný počin by mali svoju pozornosť zamerať na webovú stránku www.itwillbefun.eu, kde nájdú všetky potrebné informácie. Určite si odnesiete množstvo nových priateľstiev.

MASARYK UNIVERSITY JOURNAL OF LAW AND TECHNOLOGY

www.muajt.law.muni.cz

Masaryk University Journal of Law and Technology (www.muajt.law.muni.cz) je odborný recenzovaný časopis zaměřený na oblast technologického práva, který od roku 2007 vychází na půdě Masarykovy univerzity. Standardně je vydáván dvakrát ročně v angličtině. Časopis je registrován v databázi periodického tisku u Ministerstva kultury ČR pod číslem E 17653 a dále je zapsán v seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR vedeném Radou pro výzkum, vývoj a inovace. Jeho distribuci na území České republiky a Slovenska zajišťuje společnost Wolters Kluwer ČR, a. s., v zahraničí pak Medien und Recht Verlags GmbH. Partnery časopisu jsou také rakouská advokátní kancelář Kunz Schima Wallentin Rechtsanwälte OG a slovenská AS Legal, s.r.o., advokátska kancelária. Časopis je zařazen do prestižní mezinárodní databáze Heinonline (www.heinonline.org).